

ZAVIČAJ

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu
historiju

Broj 42, godina XXI
novembar, 2016.
[str. 157-165]

© Monos 2016

Likovi zavičaja: Gračanička epizoda u životu Šefika Bešlagića

Edin Šaković, MA

Šefik Bešlagić (1908.-1990.), historičar umjetnosti i konzeruator, jedan je od najistaknutijih bosanskohercegovačkih naučnih radnika i istraživača, koji je najveći doprinos dao istraživanju bosanskih srednjovjekovnih spomenika stećaka. Pet godina svog života, na početku radnoga vijeka, Bešlagić je proveo u Gračanici, službujući kao učitelj. Za to vrijeme, ostavio je vidnoga traga u kulturnom i društvenom životu ovoga grada. Isticao se u radu kulturno-prosvjetnog društva "Gajret", zatim Sokolskog društva, kao i Sreskog vakufsko-mearifskog povjerenstva Gračanica. Zabilježio je i usmenu narodnu predaju o Ahmed-paši Budimliji, jednome od najznamenitijih vakifa u povijesti Gračanice. Sve to ga svrstava u ličnosti koje su dale značajan doprinos ovoj lokalnoj zajednici.

Ključne riječi: Šefik Bešlagić; Gračanica; učitelj; Gajret; Sokolsko društvo; Islamska zajednica; Sresko vakufsko-mearifsko povjerenstvo; Ahmed-paša Budimlija.

Sredinom jula ove godine bosanskohercegovački su mediji prenijeli vijest da je na samitu UNESCO-a u Istanbulu donesena odluka o uvrštavanju naših srednjovjekovnih stećaka na Listu svjetske kulturne baštine. Tim povodom, neki od njih su nastojali upoznati širu javnost sa kulturnim i povijesnim fenomenom stećaka, ali i dosadašnjim radom na njihovom istraživanju, evidenciji i zaštiti. Radom koji je neodvojiv od imena Šefika Bešlagića, jednog od najistaknutijih naučnih djelatnika sa naših prostora druge polovice XX. vijeka, koji je i danas izuzetno cijenjen u znanstvenim krugovima. Za Gračanicu i Gračanlije Šefik Bešlagić ima i poseban značaj. Naime, nekoliko godina svog života, na početku

radnoga vijeka, Bešliagić je proveo u ovome gradu, službujući kao učitelj; za to vrijeme ostavio je dubok trag u njezinu kulturnom i vjersko-prosvjetnom životu, a ovu je lokalnu zajednicu i trajno zadužio – približivši neke dragocjene narodne predaje koje se tiču samoga njezina identiteta.¹

Šefik Bešliagić je rođen 6. aprila 1908. godine u Gornjoj Tuzli, u porodici Agana Bešliagića, učitelja, te njegove supruge Devlete rođ. Mulalić.² Potječe iz stare čaršijske familije iz Doboja, koja je starinom imala posjede i u selu Stanić Rijeka, u gračaničkom kotaru. U Gračanicu je došao po završetku učiteljske škole i odsluženja vojnog roka, poslije kratkotrajne službe u selu Žeravac kod Dervente. Dužnosti se primio na početku školske 1930./1931. godine, u tadašnjoj *Mješovitoj narodnoj osnovnoj školi*, u koju se svake godine upisivalo između 80 i 100 novih učenika. Upravitelj škole je bio Ibrahim ef. Ustavdić, iskusan prosvjetni radnik, Gračanlija po rođenju; uz njega su, kao učitelji, radili još i Đuro Urošević, Akelina Švab, Milka Hadžistević, Dobrila Stojić, Dragica Rabrenović, te Stanoje Bojović – svi

Sa kolegama učiteljima, upraviteljem Ustavdićem i predsjednikom školskog odbora dr. Avdom Prohićem: Šefik Bešliagić stoji u sredini, u vrhu.

pod budnim okom sreskoga školskoga nadzornika Mustafa ef. Žiška.³

1 Na ovu temu autor je izlagao i na Međunarodnom naučnom skupu "*Šefik Bešliagić i stećci*", koji je održan u Sarajevu 9. i 10. maja 2015. godine, u organizaciji Društva za proučavanje srednjovjekovne bosanske historije "Stanak", uz učešće više od četrdeset izlagača iz Bosne i Hercegovine i susjednih zemalja.

2 Esad Kurtović, *Bibliografija Šefika Bešliagića (1908–1990): djelo posvećeno izučavanju materijalne kulture*. Hercegovina – časopis za kulturno i historijsko naslijeđe, 15-16/2003, 215; citirani rad je ujedno najpotpunija referenca za život i djelo Šefika Bešliagića. Ostali izvori na osnovu kojih je nastao ovaj prilog navedeni su u popisu na kraju rada.

3 Mustafa ef. Žiško, školski nadzornik, rođen je 1891. godine u Livnu. U Sarajevu je završio učiteljsku školu, nakon čega službuje kao učitelj u Glamoču, Livnu, Šijama kod Tešnja, te u Gračanici – od 1924. godine. Za sreskog školskog nadzornika je imenovan 1930. godine. Pripadao je dijelu muslimanske inteligencije prorežimski i filosp-rski orijentirane. Isticao se djelovanjem u kulturnim društvima, a izabran je i za banskog vijećnika. Umro je potkraj 1932. godine, iznenada, u 42. godini života, ostavivši iza sebe ženu sa sedmero nezbrinute djece. Njegovoj dženazi su, kako je izvijestila onovremena štampa, prisustvovali mnogi građani i seljaci bez razlike na vjeru, odajući mu posljednju počast i poštovanje. Od rahmetlije se u ime građanstva oprostio Dimšo Nedeljković, banski vijećnik,

Većina učitelja, kao i Bešlagić, bili su ljudi sa strane, iz različitih dijelova tadašnje Kraljevine Jugoslavije. Ipak, većina njih je Gračanicu na poseban način zadužila. Ne toliko kroz svoju službu – o uobičajenom školskom radu svakoga od njih, naime, nema se puno kazati. Svi oni su poštivali školske propise, nastavni plan i program, pravila svoje struke. Tako je bilo i sa Bešlagićem. No, kako uočavamo iz sačuvanih povijesnih vrela, mnogi od tih i takvih učitelja bili su ne samo prosvjetari, nego i istinski prosvijećeni ljudi, koji su uzimali aktivnog učešća u društvenom i kulturnom životu tadašnje Gračanice. Šefik Bešlagić se u tome posebno isticao. U nekoliko narednih godina, nalazimo ga kao aktivistu “Gajreta” i Sokolskog društva, ali i kao člana Sreskog vakufsko-mearifskog povjerenstva Gračanica.⁴

Muslimansko kulturno-prosvjetno društvo “Gajret” je u tom vremenu, na početku 1930-tih godina, razvilo snažnu aktivnost, zahvaljujući i podršci vlasti (koju je uživalo zbog svoje prorežimske orijentacije). “Gajret” je stipendirao učenike i studente, osiguravao njihov smještaj i pomagao im na različite druge načine. U manjim sredinama, poput Gračanice, u okviru “Gajretovih” pododobora i ogranaka djelovale su muzički zborovi i horovi, te dramske sekcije, organizirane su priredbe, zabave, teferiči i predavanja, akcije narodnog prosvjećivanja itd. Iz sačuvane historijske građe koja nam svjedoči o radu “Gajreta” u Gračnici uočavamo da je Šefik Bešlagić bio jedan od najaktivnijih članova. Uvježbavao je hor i diletantsku (dramsku) sekciju, učestvujući i u organizaciji različitih sadržaja i manifestacija.

O nekima od “Gajretovih” atkivnosti pisala je i tadašnja štampa, prije svega istoimenom glasilo ovog kulturnog društva. Tako u 6. broju XII. godišta lista “Gajret”, od 16. III. 1931. godine, nalazimo reportažu o “Gajretovoj” zabavi u Gračnici, koju je mjesni ogranak ovoga društva organizirao skupa sa kulturno-prosvjetnim društvom “Narodna biblioteka”. Ne štedeći na pohvalama organizatoru, list je donio i fotografiju organizacionog odbora zabave – u članstvu kojeje je bio i Bešlagić, skupa sa nekima od najuglednijih Gračnlija tog vremena: veletrgovca Sabrije Prohića, gradonačelnika Ibrahimage Halilbegovića, direktora Muslimanske privredne banke Asima Alikalfića, prosvjetnog nadzornika Žiška, gračaničkog muhtara Hadži-sulejmanovića i drugih. Ovu smo fotografiju pronašli i u porodičnoj kolekciji g. Nihada Halilbegovića, te ju i objavljujemo uz ovaj rad.

Aktivnost i agilnost mladoga Bešlagića zapazena je i među članstvom “Gajreta”, tako da je već u ljeto 1932. godine na glavnoj godišnjoj skupštini izabran i u u novo rukovodstvo Mjesnog odbora – u Upravni odbor, koji je brojao 7 članova. Na njegovom se čelu nalazio spomenuti Alikalfić, kao predsjednik, a jedan od članova je bio i tadašnji sreski načelnik Dimitrije Mitić. Bešlagić je na skupštini određen i za delegata Gračanice na godišnjoj skupštini Glavnog odbora Društva “Gajret” u Sarajevu. Član Upravnog odbora “Gajreta” u Gračnici ostao je i u narednom sazivu rukovodstva, poslije nove godišnje sjednice, održane u junu 1933. godine, a također je bio i član Sreskog odbora “Gajreta”.

a ispred “Sokola”, “Gajreta” i drugih mjesnih društava Mustafa Kamarić, dok je prigodne riječi u ime učiteljstva izgovorio upravo u ime učiteljstva Šefik Bešlagić (*Službeni list Vrbaske banovine*, 49/1932, 5).

4 Slično je bilo i sa nekim od njegovih kolega. Tako se Akelina Švab isticala se u radu Srpskog crkveno-školskog pjevačkog društva u Gračnici. Školski nadzornik Mustafa ef. Žiško je bio član uprave “Gajreta”, kao i član Sreskog vakufskog povjerenstva. Učitelj Stanoje Bojović je bio predsjednik Kola trezvenosti, društva koje je promicalo borbu protiv alkoholizma i poroka, a uz to se amaterski bavio i fotografijom, uglavnom snimajući i dokumentirajući slike iz narodnog života (kasnije će izrasti u jednog od najpoznatijih umjetničkih fotografa bivše Jugoslavije); pisao je i kraće reportaže i crtice koje je objavljivala i beogradska “Politika” – najugledniji dnevni list tog vremena.

U Priredivačkom odboru "Gajretove" zabave u Gračanici, 20./21. II. 1932. godine. Bešliagić stoji prvi s desna. Do njega, s desna na lijevo: Muhamed Tanović. Čamilaga Hadži Sulejmanović, Džemal Halilbegović i Hajrudin Bujukalić; sjede, s lijeva na desno: Sabrija Prohić, Ibrahimaga Halilbegović (gradonačelnik), Asim Alikalfić (predsjednik mjesnog odbora "Gajreta"), Mustafa Žiško (sreski školski nadzornik) i Hamdija Vejzagić.

Uza sve to, i dalje je uvježbavao volontere ovoga društva – prije svega njegove dramske sekcije. Tako su na "Gajretovoj" zabavi održanoj 27. III. 1934. u prostorijama Narodne biblioteke nastupili diletanti uvježbani od

Bešliagića, izvevši 1. čin komada "Kirija" od Branislava Nušića, te dramu "Svak na svoj posao" od Edhema Mulabdića. O tome je izvijestio i list Društva (br. 5, god. XV., od 1. V. 1934.).⁵

⁵ Ovdje moramo istaknuti jednu interesantnu činjenicu, a to je da se u okviru zabave "Gajreta" – društva koje je među muslimanima u Bosni i Hercegovini djelovalo sa režimskih, filozofskih pozicija i čiji su najistaknutiji članovi bili otvoreni nosioci srpske nacionalne ideje i pokušaja njezina širenja na bošnjačko-muslimansku populaciju – izvodi djelo Edhema Mulabdića. Naime, iako je bio jedan od osnivača prvobitnog "Gajreta" (1903.) i uopće jedan od najcjenjenijih muslimanskih kulturnih djelatnika, Mulabdić je u vrijeme o kome govorimo bio izrazit protivnik "Gajretovog" kursa, djelujući politički u Jugoslavenskoj muslimanskoj organizaciji (JMO), te u Kulturno-prosvjetnom društvu "Narodna uzdanica", koje je osnovano na inicijativu JMO i dijela inteligencije koja se protivila srbizaciji "Gajreta". Mulabdić je više godina za redom biran u rukovodstvo "Narodne uzdanice", odnosno za njezina predsjednika. U slučaju Gračanice, ta činjenica je još više dolazila do izražaja, jer je Mulabdić bio i narodni poslanik JMO za srez Gračanicu, te je u svom političkom djelovanju znao i žestoko kritizirati neke od lokalnih prvaka okupljenih u "Gajretu". Međutim, sve to nije spriječavalo upravu gračaničkog "Gajreta" da u okviru svoje zabave izvede jedno Mulabdićevo djelo. Ta činjenica nam svjedoči o jednom istinskom građanskom duhu i sistemu vrijednosti kakav je tada postojao, te bio prisutan i u jednoj maloj Gračanici. Taj građanski duh je podrazumijevao najprije jednu istinsku toleranciju, ali i shvaćanje kulture i kulturnog stvaralaštva kao dimenzije iznad politike i dnevno-političkih sukobljavanja. Teško je ne primijetiti koliko je to bilo drugačije nego danas, kada čak i neki od najistaknutijih "intelektualaca" (tj. onih koji se takvima predstavljaju – i koji ostvaruju hegemoniju nad javnim prostorom) kulturno stvaralaštvo vrednuju isključivo prema kriteriju svjetonazora autora, odnosno njegove političke opredijeljenosti ili, ne daj Bože, stranačke pripadnosti.

Osim u "Gajretu", Bešlagić je bio aktivan i u Sokolskom društvu, organizaciji koja je promicala sport i zdrav život – također uz načelnu privrženost režimu, odnosno ideji jugoslavenskog unitarizma. Valja naglasiti da su u to vrijeme u Sokolskom društvu članovi bili neki od najuglednijih Gračanlija, štaviše i ljudi za koje znamo da su bili različite političke orijentacije i ideoloških pogleda. Bešlagić je, između ostalog, održao više javnih predavanja za građanstvo u organizaciji ovog društva, npr. o štetnosti konzumiranja alkohola, o značaju sokolske organizacije za selo i slično.

Naprijed navedeni podaci svjedoče da je Šefik Bešlagić spadao u red naših narodnih učitelja koji su i izvan školskih prostorija nastojali doprinijeti prosvjećivanju i kulturnom uzdizanju običnog puka. Takvu svijest Bešlagić je pokazao i svojim angažmanom u tijelima Islamske zajednice, odnosno Sreskog vakufsko-mearifskog povjerenstva, za čijeg člana je imenovan u januaru 1934. godine. Sa svojih 26 godina bio je i najmlađi član. Povjerenstvom je tada predsjedavao hafiz Ibrahim ef. Mehinagić, šeriatski sudija, istaknuti alim i publicist, čovjek veoma naprednih pogleda, a članove su, uz Bešlagića, činili i: šeriatski sudac Kadri ef. Hajdarević, gračanički džematski imam Đulejman ef. Fazlić, Muhamed ef. Sarajlić, te Galibaga Rešidbegović i Hajrija Mujačić.

Treba naglasiti da su u tom vremenu, ranih 1930-tih godina – nakon proglašenja kraljeve diktature i zabrane rada svih političkih stranaka i nacionalnih društava – vakufsko-mearifska povjerenstva bila ne samo organi koji su se bavili poslovanjem vakufa i vjerskim poslovima, već su u lokalnim sredinama ujedno zastupali i borili se za opće interese muslimanskog dijela stanovništva.

Tako je bilo i u vrijeme saziva čiji je član bio i Šefik Bešlagić.

Sa predsjednikom Mehinagićem, Bešlagić je ostvario izuzetno plodnu saradnju, a iz sačuvanih se dokumenata (zapisnika, izvještaja i sl.) jasno vidi da je na sjednicama Povjerenstva sudjelovao sa brojnim konstruktivnim diskusijama i prijedlozima. Tokom Bešlagićeva članstva u Sreskom vakufsko-mearifskom povjerenstvu, ovo se tijelo bavilo različitim aktualnim pitanjima, problemima i projektima – od poslovanja vakufa, organizacije vjerskog života, izgradnje i obnove vjerskih i vakufskih objekata, pa sve do pitanja organizacije i reforme nastave u mекtebima i medresama.

Jedan od najznačajnijih poduhvata je bila obnova munare Ahmed-pašine džamije u Gračanici, koja je srušena pod udarom orkanskog vjetrova u olujnom nevremenu koncem marta 1934. godine. Uz mnogo energije, truda i uloženi sredstava, taj posao je do jeseni uspješno okončan, a radovima je rukovodio Građevni odbor pod nadzorom Sreskog vakufsko-mearifskog povjerenstva. Član građevnog odbora je bio i Šefik Bešlagić, skupa sa kolegama iz Povjerenstva, ali i nekim od najuglednijih osoba iz tadašnje gračaničke čaršije. U jednome od dokumenata nalazimo da je Bešlagić, skupa s predsjednikom Mehinagićem, kao službeni delegat otputovao i u Sarajevo, gdje su boravili od 20. do 23. aprila 1934., te u Vakufskoj direkciji i Ulema medžlisu ishodili potrebne dozvole, rješenja i drugu dokumentaciju za obnovu džamije, kao i za još neke vakufske projekte. Nakon toga, povedena je akcija sakupljanja dobrovoljnih priloga od "ehalije" (muslimanskog stanovništva), a među prilagače se upisao i sam Bešlagić.

Iste, 1934. godine ubijen je kralj Aleksandar. Na službenu komemoraciju i sahranu "Blaženopočivšeg Viteškog kralja" u Beogradu, 19. novembra, pozvane su i brojne službene delegacije. Ulema medžlis iz Sarajeva je prosljedio poziv svim sreskim vakufsko-mearifskim povjerenstvima, a Povjerenstvo u Gračanici je odredilo Šefika Bešlagića za

Prezime i ime:	Vlastoručan potpis:
Hajdarović Kadri-ef.	
Fazlić Đulejman ef.	
Bešlagić Šefik ef.	
Rešidbegović Galibaga	

Bešlagićeva isprika na pozivu za sjednicu Sreskog vakufsko-mearifskog povjerenstva Gračanica

svog predstavnika. Bešlagić je otputovao u Beograd već 15. novembra.

Druga krupna stvar kojom se Sresko vakufsko-mearifsko povjerenstvo Gračanica bavilo jeste reforma nastave u gračaničkoj Osman-kapetanovoj medresi. Ova je medresa, naime, tada bila u rangu tzv. nižih medresa, u kojoj se učilo na već sasvim zastario i prevaziđen način, bez nastavnog plana i programa, bez modernih učila... Reforma i osavremenjivanje nastave u njoj se nametala kao prijeka potreba. Po preporuci Ulema međžlisa, isto je kao zadatak stavljeno pred Sresko vakufsko-mearifsko povjerenstvo. Kao učitelj, Šefik Bešlagić je u tome imao veoma bitnu ulogu. Radni tim, kojeg su sačinjavali Bešlagić, predsjednik Mehinagić, šeriatski sudac i član Povjerenstva Kadri ef. Hajdarević, te muderis i upravitelj medrese Mustafa ef. Šiljić, izvršio je reorganizaciju nastave, te izradio novi nastavni plan, dok su najmlađi učenici – koji nisu imali završene osnovne škole, upisani u Narodnu osnovnu školu u

Gračanici, iako su i dalje stanovali u medresi. Sva četvorica su se primili dužnosti nastavnika, preuzevši dio gradiva. Šefik Bešlagić je predavao tzv. svjetovne predmete.

Reforma se, nakon izvjesnog vremena, pokazala veoma uspješnom, a tadašnje generacije učenika su dale i veći broj kasnijih vrsnih alima i vjerskih službenika, od kojih su se neki probili i do visokih zvanja i položaja u hijerarhiji Islamske zajednice. Svoja iskustva, Nastavni savjet medrese (Šiljić, Mehinagić, Hajdarević i Bešlagić) svoja je iskustva prenio i na ostale medrese, dostavivši na poziv Ulema međžlisa iscrpne primjedbe i sugestije na predloženi nacrt Uredbe o nižim medresama (u proljeće 1935.).

Iz svega prethodno rečenog vidimo da je Bešlagić dobro primljen u gračaničkoj čaršiji. Smatrao se stanovnikom ovoga grada, pripadnikom njegove zajednice i džemata. U septembru 1934. je, uočivši da mu imena nema na biračkome spisku za predstojeće izbore za džematski međžlis Gračanica, za-

Pred Osman-kapetanovom medresom 1935. godine: sjede, slijeva nadesno: hfz. Mustafa ef. Šiljić - muderis i upravitelj, Salim ef. Muftić - predsjednik Ulema medžlisa, Đulejman ef. Fazlić - džematski imam i vjeroučitelj; stoje: Šefik Bešliagić, hfz. Ibrahim ef. Mehinagić, Mustafa Mulabećirović i Kadri ef. Hajdarević.

pisnički je tražio da mu ime bude uvršteno, kao osobi sa stalnim boravištem u Gračanici. Njegovoj molbi je i udovoljeno. Listajući knjige Domovnice, u koje su džematski imami popisivali muslimanska domaćinstva, nailazimo i na podatak o domu Šefika Bešliagića i njegove supruge Munevere, stanovnika mahale Ahmed-paša. U istoj je knjizi evidentirano i rođenje njihove kćerke Alije (6. III. 1935.).

Tako je bilo sve do jeseni 1935. godine, kada je Šefik Bešliagić odlučio nastaviti školavanje. Pošto je primljen na Višu pedagošku školu u Zagreb, Gračanicu je napustio – kako to stoji u Domovnici – 20. oktobra 1935. godine.

Po dolasku u Zagreb, napisao je–24. novembra – i posebno pismo Sreskom vakufsko-mearifsko povjerenstvu čiji je član bio, kako sam u njemu zapisa, “do prije nekoliko dana”, kada je napustio Gračanicu radi nastavka obrazovanja. “Napuštajući Gračanicu, u kojoj sam službovao više godina”, ističe Bešliagić, “smatram za dužnost da ovom pri-

likom izrazim duboku zahvalnost onima koji su mi povjerili tu dužnost, kao i gg. članovima Sreskog Vakufsko-mearifskog povjerenstva u Gračanici, specijalno pretsjeddniku Hafiz Ibrahim eff. Mehinagiću, s kojima sam sarađivao. Moja je saradnja bila možda mala, već prema mojim skromnim silama i duhovnoj snazi, ali, budite uvjereni da je uvijek bila iskrena i prožeta mojom čežnjom da time učinim dobro našoj Islamskoj zajednici. U tom zajedničkom radu stekao sam dosta lijepog iskustva i naučio kako se uspješno radi na vjerskom i prosvjetnom pridizanju muslimanskih masa, naročito od smišljenog i planskog rada g. pretsjeddnika, što će mi, bez sumnje, u mojem daljnjem radu u tom pravcu mnogo vrijediti. Povjerenstvu želim još mnogo uspjeha u njegovom nesebičnom i hairli radu, uz mahsuz selam.” U potpisu: Šefik Bešliagić, slušač Više pedagoške škole.

Tako je završila gračanička epizoda u životu Šefika Bešliagića, barem kada se radi o njegovom boravku u ovom gradu. Istina, nešto kasnije, potkraj Drugoga svjetskog rata – kao partizanski oficir kraće vrijeme će biti na čelu Komande mjesta u Gračanicu. No, njegovi se životni putevi više nisu križali sa ovim gradom.

Ipak, uprkos tome – Bešliagić je Gračanicu ostavio važan i značajan amanet.

Živeći i radeći u ovom gradu, susretao se sa mnogim starijim Gračanlijama i vrsnim kazivačima. Ne znamo da li je Bešliagić i tada imao onoliko interesa za prošlost i osjećaja za starinu, kakve će pokazivati kasnije, kada se bavio stećcima. No, već tada on je zabilježio neke veoma važne, pa možemo kazati i ključne podatke o starijoj prošlosti Gračanice. Riječ je o usmenom narodnom predanju o Ahmed-paši Budimliji, graditelju glavne gradske džamije, sahat-kule, hamama, javne banje i niza drugih objekata u gračaničkoj čaršiji – historijskoj ličnosti koja je za Gračanicu ono što je Gazi Husrev-beg za Sarajevo ili Turali-beg za Tuzlu. Prikupljenu građu i podatke pismeno je prosljedio čuvenom istraživaču i historičaru Hamdiji Kreševljakoviću, a ovaj ih je iskoristio u dvije svoje studije (o javnim banjama, iz 1937., te o sahat-kulama u Bosni i Hercegovini, iz 1954.) – oba puta se pozivajući na Bešliagića.⁶

Važnost ovoga predanja za povijest Gračanice je iznimno velika, jer pisani izvori o ovom znamenitom vakifu danas potpuno nedostaju. Sve što o Ahmed-paši Budimliji danas uopće i znamo – potječe iz usmene predaje koju je zapisao Bešliagić, a objavio Kreševljaković.

Sama ta predaja je, međutim, u drugoj polovici XX. stoljeća potpuno izbljedila i utonula u zaborav. U vremenu nagle modernizacije, ali i ozračju komunističke vlasti u kojoj je javno njegovanje tradicije i memorije

starije od tzv. Narodnooslobodilačkog rata i “radničkog pokreta” smatrano nebitnim, nepoćudnim i “reakcionarnim” – i gračanička je lokalna zajednica bila prisiljena redefiniirati svoj identitet, potiskujući u zaborav sjećanje i kazivanja o starini i svojim istinskim povijesnim korijenima. Tek kasnije, propašću komunizma i agresijom na Bosnu i Hercegovinu, započelo je ponovno otkrivanje izgubljene prošlosti – pa tako i Ahmed-paše Budimlije, kroz spomenute Kreševljakovićeve radove, odnosno podatke koji su ostali zabilježeni zahvaljujući Šefiku Bešliagiću.

Izvori i literatura

1. Medžlis Islamske zajednice Gračanica, fond Sresko vakufsko-mearifsko povjerenstvo Gračanica 1918.-1941. (nesređena građa), kutije 1930.-1935.
2. Arhiv Bosne i Hercegovine, fond Kulturno—prosvjetnog društva “Gajret”, br. 1518/32.
3. List *Gajret*, godišta XI.-XVI.
4. *Službeni list Vrbanske banovine*, godišta 1930.-1935.
5. Osnovna škola “Hasan Kikić” Gračanica, *Ljetpis škole*.
6. Osman Delić, *Sto godina narodne osnovne škole u Gračanici*. Gračanica, 1986.
7. Omer Hamzić, *Gračanica i okolina u periodu između dva svjetska rata: pravno-politički i društveno-ekonomski razvoj*. Gračanica: Monos – Sarajevo: Avicena, 2015. (drugo izdanje).
8. Esad Kurtović, *Bibliografija Šefika Bešliagića (1908–1990): djelo posvećeno izučavanju materijalne kulture*. Hercegovina – časopis za kulturno i historijsko naslijeđe, 15-16/2003, 215-233.
9. Hamdija Kreševljaković, *Hamami (javna kupatila) u Bosni i Hercegovini: 1462-1916*. Biblioteka Centralnog higijenskog zavoda: Prilozi za istoriju zdravstvene kulture Jugoslavije i Balkanskog poluostrva, sv. 23. Beograd: Centralni higijenski zavod, 1937.

⁶ Inače, Kreševljaković je bio profesor na Učiteljskoj školi u Sarajevu tokom posljednje dvije godine Bešliagićeve školovanja, odakle vjerovatno i datira njihovo poznanstvo.

= *Banje u Bosni i Hercegovini* (1462-1916).
Sarajevo: Svjetlost, 1952.

10. Hamdija Kreševljaković, *Sahat-kule u Bosni i Hercegovini: prilog za studij konzervacije*.
Naše starine, IV/1957, 17-33.

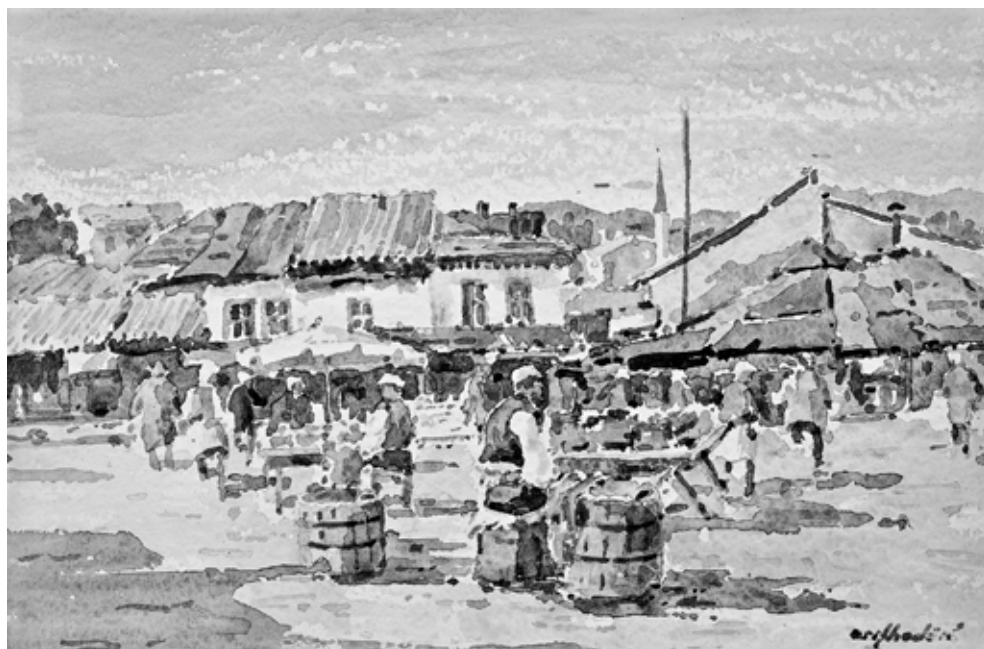
SUMMARY:

The homeland figures: Gracanica episode in the life of Sefik Beslagic

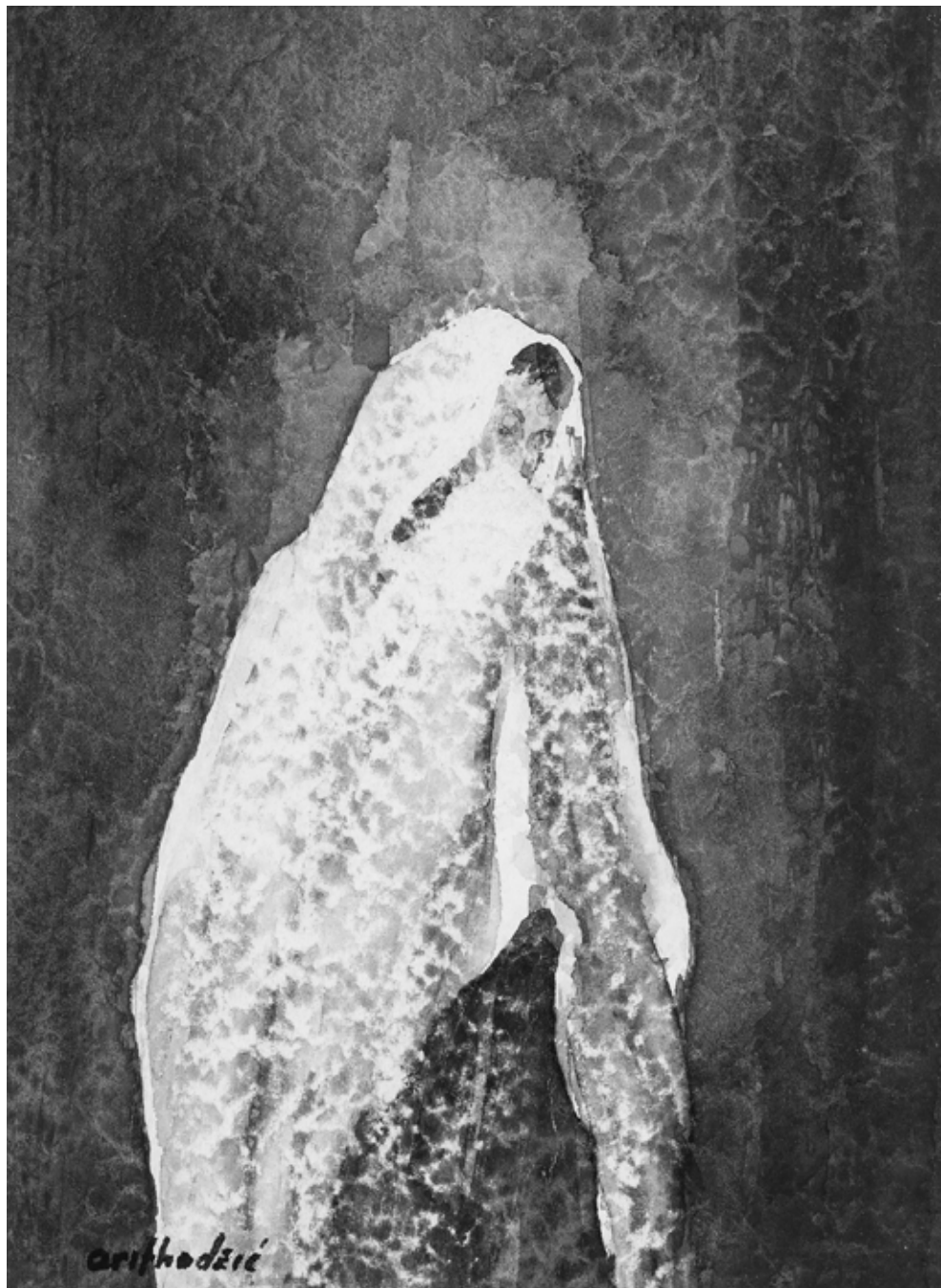
Sefik Beslagic (1908-1990), the art historian and conservator, is one of the most prominent Bosnian-Herzegovinian scholars and researchers, who contributed mostly to the study of Bosnian medieval monuments, called *stećci*. At the beginning of his working life, he spent five years in Gracanica, serving

as a teacher. During that time, he left the noticeable trace in the cultural and social life of this city. He distinguished himself in the work of the cultural-educational society "Gajret", the Sokolsko Society, as well as the County's waqf-mearif commission in Gracanica. He has even recorded an oral folk tradition of Ahmed Pasha Budimlija, one of the most famous vakifs in the history of Gracanica. All of that places him among the personalities who have made a significant contribution to this community and left traces in its cultural history.

Key words: Sefik Beslagic; Gracanica; teacher; "Gajret"; Sokolsko society; Islamic Community; the County's waqf-mearif commission; Ahmed Pasha Budimlija.

Fuad ARIFHODŽIĆ, Trznica, akvarel, 25x35cm, fotografisala: Dragana Antonić

Fuad ARIFHODŽIĆ, Pokrivena žena, 22x16cm, fotografisala Dragana Antonić